

УДК:652.11:00.211

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-3>**Корінний С. О.***кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9394-7986>***Зачепило Д.А.***студентка
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5536-9495>***Корохова М.С.***студентка
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1985-2820>***Korinnyi Serhii***PhD in Economics, Associate Professor,
Zaporizhzhia National University***Zachepyl Daria***Student
Zaporizhzhia National University***Korokhova Maryna***Student
Zaporizhzhia National University*

ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

UKRAINE'S POLICY IN ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT AND CREDIT RESOURCES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні аспекти залучення іноземних інвестицій та кредитних ресурсів. Визначено фактори, які мають найвагомійший вплив на зменшення обсягу інвестицій в країну. Досліджено поняття «іноземні кредити» та «іноземні ресурси». Окреслено функції та види іноземних кредитів. Досліджено місце та роль інвестицій на фінансовому ринку. Визначено мету іноземного кредиту для двох країн. Проаналізовано основні особливості інвестиційної політики України. Досліджено структуру капітальних вкладень у державу за різними джерелами фінансування в 2018–2019 рр. Проведено порівняння обсягів залучених інвестицій та їх використання у 2018 та 2019 рр. Досліджено приватний та державний (урядовий) кредит. Визначено 20 країн, які є найбільшими кредиторами. Проведено аналіз поняття та класифікації державного боргу і гарантованого державою боргу. Визначено пропозиції для залучення прямих іноземних інвестицій між Україною та країнами ЄС для того, щоб покращити інвестиційний стан України.

Ключові слова: інвестиційний клімат, іноземні інвестори, інвестиційна діяльність, фінансовий ринок, іноземні кредити, приватний кредит, урядовий кредит.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные аспекты привлечения иностранных инвестиций и кредитных ресурсов. Определены факторы, которые имеют весомое влияние на уменьшение объема инвестиций в страну. Исследовано понятие «иностранные кредиты» и «иностранные ресурсы». Определены функции и виды иностранных кредитов. Исследовано место и роль инвестиций на финансовом рынке. Определены цели иностранного кредита для двух стран. Проанализированы основные особенности инвестиционной политики Украины. Исследована структура капитальных вложений в государство по источникам финансирования в 2018–2019 гг. Проведено сравнение объемов привлеченных инвестиций и их использования в 2018 и 2019 гг.

Исследован частный и государственный (правительственный) кредит. Определены 20 стран, которые являются крупнейшими кредиторами. Проведен анализ понятия и классификации государственного долга и гарантированного государством долга. Определены предложения для привлечения прямых иностранных инвестиций между Украиной и странами ЕС для того, чтобы улучшить инвестиционное состояние Украины.

Ключевые слова: инвестиционный климат, иностранные инвесторы, инвестиционная деятельность, финансовый рынок, иностранные кредиты, частный кредит, правительственный кредит.

ANNOTATION

The article considers the main aspects of attracting foreign investment and credit resources. The factors that have the most significant impact on reducing investment in the country have been identified. The concepts of «foreign loans» and «foreign resources» are studied. The functions and types of foreign loans are outlined. The place and role of investments in the financial market are studied. The purpose of a foreign loan for two countries has been determined. The main features of the investment policy of Ukraine are analyzed. The structure of capital investments in the state by different sources of financing in 2018–2019 is studied. The volume of attracted investments and their use in 2018 and 2019 is compared. Private and state (government) credit are investigated. The 20 countries that are the largest creditors have been identified. An analysis of the concept and classification of public debt and state-guaranteed debt. Proposals for attracting foreign direct investment between Ukraine and EU countries in order to improve the investment situation in Ukraine have been identified. The classification of investments by various characteristics, in particular by investment objects, by nature of investment participation, by period investment, by form of ownership of investors, by regional basis; separately considered types of foreign direct investment. The factors that influence the decrease in the volume of foreign direct investment

in Ukraine are identified. The place and role of investments in the financial market are investigated. The basic tendencies and peculiarities of investments and investment policy of Ukraine are studied and analyzed, and practical recommendations on improving the indicators of the level of investment income are developed on this basis. The classification of investments by various characteristics, in particular by investment objects, by nature of investment participation, by period investment, by form of ownership of investors, by regional basis; separately considered types of foreign direct investment. The characteristics of the shadow economy are given.

Key words: investment climate, foreign investors, investment activity, financial market, foreign credit, private credit, governmental credit.

Постановка проблеми. Інвестиційна політика є однією з найважливіших складових частин економічної політики та безпеки держави, оскільки розширення сфер інвестування призводить до змін економічного стану в країні.

Регулювання інвестиціями має на меті стимулювати економічний розвиток держави та впливати на стан окремих секторів, галузей, а також на місце країни на світовому рівні. Зміни ж в економіці, в нормативно-правовій базі, а також адміністративні та політичні чинники впливають на рівень інвестицій і відповідним чином вносять зміни до обсягу національного доходу суспільства. Ця тема є актуальним науковим напрямом, бо питання, пов'язані зі шляхами залучення інвестицій та кредитних ресурсів, їх використання та класифікацією, є дуже актуальними й важливими, особливо за умов нестабільного політичного стану, проведення військових дій на території нашої країни, а також недовіри до судової влади та корупції, коли постали проблеми щодо вдосконалення інвестиційної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних учених висловлювали думки щодо проблеми інвестиційної політики, інвестицій, залучення кредитних ресурсів та забезпечення інвестиційної політики держави. Варто зазначити, що сьогодні проблеми залучення інвестицій та комплекс проблем, які пов'язані з їх управлінням, є предметом дослідження багатьох учених. Питаннями впливу прямих іноземних інвестицій та кредитів з країн ЄС на економічний стан України займалися провідні науковці. Д.В. Задихайло [1] займався дослідженням проблем правового забезпечення інвестицій. В.К. Мамутов [2] вивчав шляхи регулювання іноземних інвестицій. В.М. Пашков [3] визначав необхідність формування та впровадження інноваційної моделі економіки. В.П. Вишневський [4] у своїх наукових працях вивчає податки та оподаткування в Україні та можливість зниження податкового навантаження в нашій країні для залучення інвестицій. В.С. Щербина [5] займається вивченням розвитку торгівлі та визначенням шляхів для її модернізації.

Мета роботи. Метою роботи є аналіз інвестицій та кредитних ресурсів, які залучаються Україною з країн ЄС, вивчення законодавчої бази з питань інвестування та розроблення рекомендацій для покращення інвестиційного стану.

Виклад основного матеріалу. Економічний зміст інвестування полягає в тому, що інвестиції –

це сума витрат, які мають форму вкладу коштів в різноманітні галузі економіки та сфери діяльності для того, щоб отримати прибуток у майбутньому та досягти поставленої мети. Тобто, інвестиції – це економічні ресурси, що направляються на зростання людського капіталу та капіталу товариства. Інвестиції, за 14 статтею податкового кодексу України, – це господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Інвестиції можна поділити на: капітальні (операції, які включають у себе придбання споруд, будинків, нематеріальні активи та інші об'єкти нерухомості тощо); фінансові (придбання цінних паперів, та інших фін. інструментів) реінвестиції (здійснення двох раніше перелічених інвестицій завдяки прибутку від них) [1].

Для того щоб проаналізувати стан інвестиційної діяльності України, потрібно звернути увагу на показники, що її характеризують. Найважливіші показники – обсяг прямих іноземних інвестицій (рис. 1) та використання капітальних інвестицій за певний проміжок часу (рис. 2).

За даними рис. 1 можна зробити висновок, що кількість прямих іноземних інвестицій протягом 2015–2018 рр. змінювалась, і найбільший показник був у 2016 р., а найменший – у 2017 р., тобто за рік цей показник скоротився на 32,95% (на 1082 млн дол. США).

До основних причин зменшення можна віднести:

- ведення бойових дій на Сході нашої країни;
- нестабільність в економічних та політичних сферах;
- високий рівень корупції.

Для оцінки ефективності функціонування інвестиційної діяльності в цілому розглянемо динаміку інвестицій за період 2015–2018 рр., використовуючи дані Державного Комітету Статистики про обсяги інвестицій. В Україні більшість інвестицій здійснюється в капітальній формі, тому проаналізуємо, як змінилася кількість капітальних інвестицій в країні протягом 2015–2018 рр. (рис. 2).

Важливими складниками капітальних інвестицій є інвестиції в основний капітал – це інтегральний показник, який найповніше і достовірно характеризує потенціал зростання економіки на найближчу перспективу. На підставі наведених даних можна зробити висновок, що обсяг капітальних інвестицій збільшився на 305 610 млн грн.

Щодо країни може бути не тільки іноземне інвестування, але й іноземні кредити.

Іноземний кредит – це надання грошово-матеріальної допомоги однієї країни іншій на умовах повернення у грошовому еквіваленті з відсотками. Найкраще за все суть іноземного кредиту продивляється у його функціях, завданнях та структурі.

Головні функції іноземного кредиту:

1. стимулююча (стимуляція розвитку зв'язків із зовнішньою економікою та міжна-

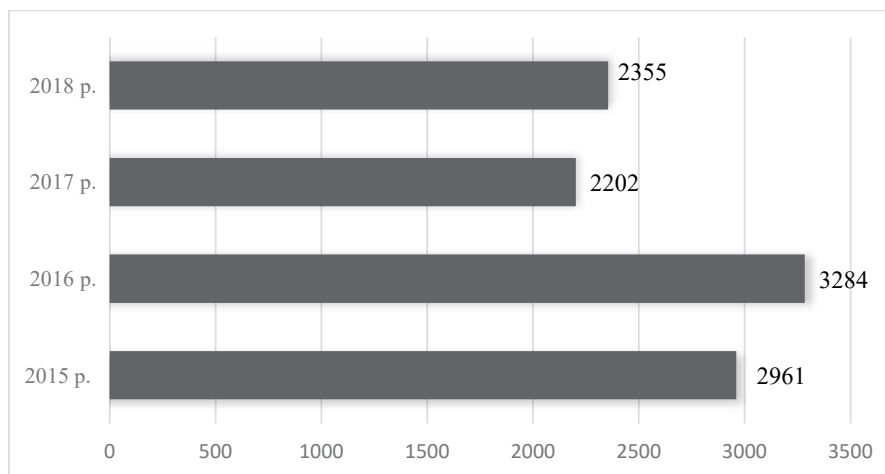

Рис. 1 Прямі іноземні інвестиції

Джерело: складено автором на основі [6]

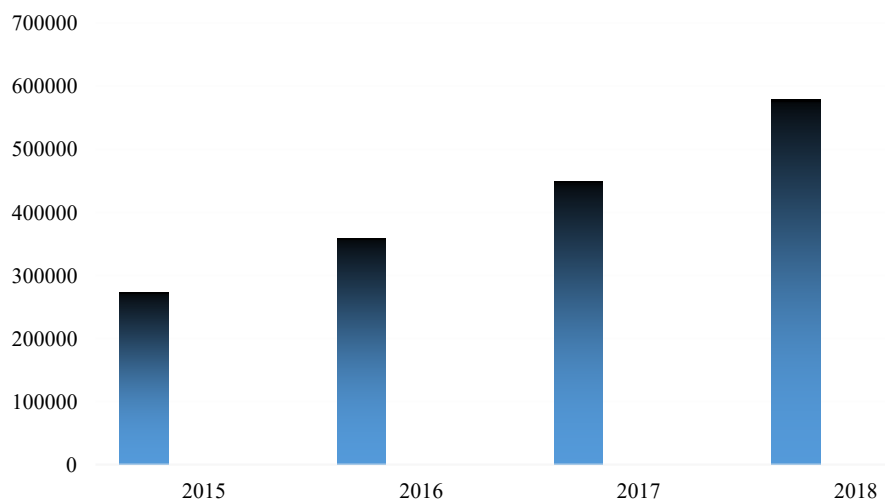

Рис. 2 Капітальні інвестиції за видами активів млн грн

Джерело: складено автором на основі [6]

родного обміну діяльності національних господарств);

2. розподільча (розподілення капіталу, трудових ресурсів і факторів виробництва між країнами та регіонами);

3. регулююча (завдяки кредиту країна, що його надає, таким способом регулює зовнішньоекономічні відносини та національну економіку, навіть інколи політику, і зовнішню, і внутрішню, країн-позичальників).

Завдяки виконанню цих головних функцій досягається мета іноземного кредиту для двох країн. А саме:

– наміри кредиторів – максимізація прибутку, підвищення ефективності та розвитку приемних умов для діяльності підприємств, економічних відносин та політичних умов на території країни позичальника, проникнення на ринки збуту та завоювання їх;

– наміри позичальників – покращення економічної та політичної ситуації у своїй країні, вирішення дефіциту фінансової опори та імпорتنих

поставок, підвищення ефективного існування і роботи деяких підприємств, галузей та взагалі економіки.

Кожна країна може стати і кредитором, і позичальником. Залежить це від розвитку та можливостей.

Сучасний іноземний кредит – це така система, яка включає у себе різні форми, види та складний механізм кредитування. Іноземні кредити поділяють на:

- короткострокові (до 1 р.);
- середньострокові (від 1 до 5 р., іноді до 7 р.);
- довгострокові (більше 5–7 р.).

Залежно від того, хто є кредитором, розрізняють:

- приватний кредит – кошти, що надаються кредитно-фінансовими установами (насамперед транснаціональні організації) та приватними компаніями. Він поділяється на фірмовий і банківський;

- державний (урядовий) іноземний кредит – кошти, що надаються офіційними кредитними установами. Їх основна відмінність полягає у тому, що вони можуть надаватися довгостроково

у рамках офіційної допомоги на ширших пільгових умовах [8].

Україна має своїх кредиторів, і у таблиці 1 наведено топ-20 станом на 31 червня 2019 року.

Таблиця 1
Топ-20 кредиторів України

№	Країна	млн грн
1	Кіпр	43377
2	Велика Британія	22298
3	Нідерланди	6080
4	Російська Федерація	1678
5	Віргінські острови (Брит.)	1502
6	Німеччина	1380
7	США	1370
8	Люксембург	1016
9	Швейцарія	930
10	Австрія	566
11	Панама	485
12	Іспанія	370
13	Франція	332
14	Кайманові острови	277
15	Польща	273
16	Об'єднані Арабські Емірати	243
17	Беліз	237
18	Естонія	229
19	Латвія	157
20	Швеція	149

Джерело: складено автором на основі [10]

За даними Національного банку України на 2019 рік, найбільше боргів України (у приватному і державному секторах) розраховано в доларах – 70,9%, у євро – 14,4%, спеціальні права запозичення – 10,9%, російський рубль – 1,6%, українська гривня – 1,3%, інші – 0,9%.

Сьогодні Україна має державні та гарантовані внутрішні та зовнішні борги. Але що таке державний і гарантований державою борг?

За Бюджетним кодексом України, державний борг – це вся сума кредитних зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) на дату звіту, що виникають внаслідок державного забезпечення.

Такі державні запозичення робляться з метою покращення стану державного бюджету, покриття його дефіциту та сплати (рефінансування) власного боргу. Державні запозичення має можливість здійснювати Міністр фінансів України тільки через доручення Кабінету Міністрів України. Останні формують головні умови кредитування [9].

За Бюджетним кодексом України, гарантований державою борг – це вся сума кредитних зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо отриманих і непогашених кредитів (позик) на дату звіту, виконання яких забезпечено державними гарантіями. Останні, повного або часткового виконання своїх боргових зобов'язань, надаються за рішенням Кабінету Міністрів України або на підставі міжна-

родних договорів України виключно за межами і напрямками, вказаними у законі про Державний бюджет України [9].

Давайте розглянемо класифікацію державного та гарантованого державою боргу:

1. За строком погашення: коротко-, середньо-, довгострокові.

2. За типом кредитного інструменту: кредити та цінні папери (облігації, векселі тощо).

3. За ринком запозичення: внутрішній та зовнішній борги.

4. За валютою запозичення: в національній валюті, в іноземній валюті (долари, євро, або ж валюта тієї держави, що є кредитором).

5. За типом відсоткової ставки: або за плаваючою, або за фіксованою відсотковою ставкою [9].

Нижче у таблиці 2 наведена боргова статистика МВФ в рамках ССПД державного та гарантованого державою зовнішнього боргу за третій квартал 2020 року.

На основі цієї таблиці ми можемо зробити висновок, що державний зовнішній борг становив 1187,23 млрд грн (50,62% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 41,95 млрд дол. США; гарантований державою зовнішній борг – 255,88 млрд грн (10,91%), або 9,04 млрд дол. США.

Висновок. Інвестиційна діяльність є однією з головних складових частин ефективного розвитку державної економіки. Сьогодні інвестиційний клімат України є не досить сприятливим для залучення іноземних інвестицій, на це впливають такі фактори, як:

- розвиток національної економіки;
- введення бойових дій на Сході нашої країни;
- нестабільність в економічних та політичних сферах;
- високий рівень корупції;
- низький рівень життя населення;
- недіюча галузева структура надходження іноземних інвестицій;
- неефективна географічна й регіональна структура залучення інвестиційних ресурсів і, як наслідок, нерівномірність соціально-економічного розвитку окремих регіонів України через вагому залежність від країн-інвесторів.

Для формування сприятливого інвестиційного стану повинен бути залучений комплекс заходів, які спрямовані на створення умов для покращення інвестиційної діяльності і збільшення чисельності механізмів та інвестиційних інструментів, які дозволять реалізовувати більше інвестиційних проектів.

Для того щоб збільшити залучення інвестицій, необхідно:

- покращити нормативно-правову базу, яка б могла чітко визначити права інвесторів та надавала їм можливість вільно вкладати кошти в діяльність України;
- створити освітні центри, за допомогою яких громадяни нашої країни були б у змозі отримувати інформацію про інвестиційну діяльність та можливість залучення іноземних інвесторів;

Таблиця 2

Державний та гарантований державою зовнішній борг

Державний і гарантований державою зовнішній борг	Одиниця виміру	Дані	
		Останні дані	Дані попереднього періоду
Державні зовнішні боргові зобов'язання за початковим строком погашення	млнгрн	1 187 233,89	1 119 965,32
Короткострокові державні зовнішні боргові зобов'язання (до 1 року)		48 914,69	48 914,69
Середньострокові державні зовнішні боргові зобов'язання (від 1 до 5 років)		152 928,64	192 548,56
Довгострокові державні зовнішні боргові зобов'язання (від 5 років)		985 390,56	882 324,18
Державні зовнішні боргові зобов'язання за типом інструменту і власника боргу		1 187 233,89	1 119 965,32
Державні цінні папери (ОЗДП)		640 120,00	605 393,75
Кредити		498 199,20	469 478,99
Позики міжнародних фінансових організацій		407 321,55	392 727,63
Офіційні позики		42 763,37	39 631,29
Комерційні позики		48 114,28	37 120,07
Спеціальний розподіл СПЗ		48 914,69	45 092,58
Боргові зобов'язання, гарантовані урядом України		255 883,87	244 431,56

Джерело: складено авторами на основі [9]

– запозичити досвід європейських країн щодо інвестиційної діяльності, який ґрунтується на побудові інноваційний розвиток економік для того щоб отримати стрімке економічне зростання та вирішити соціальні проблеми.

Вдосконалення інвестиційної діяльності в Україні позитивно вплине на розвиток підприємств та економіки України загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Задихайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави. Харків : Юрайт, 2012.
2. Знаменський Г.Л., Хахулін В.В., Щербіна В.С. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за ред. В.К. Мамутова. Київ : Юрінком Інтер, 2004.
3. Пашкова М.В. Адміністративна етика в органах виконавчої влади: результати експертного опитування державних службовців. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2014. Вип. 14. С. 220–231.
4. Вишневський В.П. Оподаткування в емерджентній економіці: теоретичні засади і напрями політики: монографія. Донецьк: НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2012. 128 с.
5. Щербіна А.Г. Характеристика організованого ринку цінних паперів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 12. С. 26–30.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.11.2020).
7. Конституція України : Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 25 червня 2016 року, підстава 1390-VIII 2016 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96> (дата звернення: 30.11.2020).
8. Економічна енциклопедія: в 6 т. / за ред. С.В. Мочерного. Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. Т. 1. 863 с.
9. Міністерство фінансів України. *Державний борг*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika> (дата звернення: 30.11.2020).
10. Державний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/06/20/38156138/> (дата звернення: 30.11.2020).

REFERENCES:

1. ZadiKhajlo D.V. (2012) *Gospodars'ko-pravove zabezpechennya ekonomichnoyi poli'tiki derzhavi* [Economic and legal support of economic policy of the state]. Kharkiv: Yurait. (in Ukrainian)
2. Znamenskyi H.L., Khakhulin V.V., Shcherbina V.S. (2004) *Naukovo-praktichnij komentar Gospodars'kogo kodeksu Ukrainy*. [Scientific and practical commentary on the Commercial Code of Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter.
3. Pashkova M.V. (2014) *Administratyvna etyka v orhanakh vykonavchoi vlady: rezultaty ekspertnoho opytuvannia derzhavnykh sluzhbovtziv*. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia* [Administrative Ethics in Executive Bodies: Results of the Expert Survey of Civil Servants]. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia* [Theoretical and applied issues of state formation], vol. 14, pp. 220–231.
4. Vishnevsky V.P. (2012) *Opodatkuвання v emerdzhentnii ekonomitsi: teoretychni zasady i napriamy polityky* [Taxation in the Emergent Economy: Theoretical Foundations and Policy Areas]. Donetsk: NAS of Ukraine, Institute of Industrial Economics. (in Ukrainian)
5. Shcherbina A.G. (2012) *Kharakterystyka orhanizovanoho rynku tsinnykh paperiv v Ukraini dosvid* [Characteristics of the organized securities market in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investment: Practice and Experience], vol. 12, pp. 26–30.
6. Official site of the State Statistics Service. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> ((accessed 30 November, 2020)
7. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy «Pro rezhym inozemnoho investuvannia» vid 25 chervnia 2016 roku, pidstava 1390-VIII2016r. Verkhovna Rada Ukrainy [Law of Ukraine “On the regime of foreign investment” of June 25, 2016, ground 1390-VIII2016]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96> - (accessed 30 November, 2020).
8. Mochernyi S.V. (2000) *Ekonomichna entsyklopedia* [Economic encyclopedia]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr “Akademiia”, vol. 1. (in Ukrainian)
9. Ministerstvo finansiv Ukrainy. *Derzhavnyi borgh*. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika> (accessed 30 November, 2020)
10. Derzhavnyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2019/06/20/38156138/> (accessed 30 November, 2020)